УДК 657.1:657.01

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОБЛІКОВИХ ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Овсієнко Іван,
Здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: *Розглядаються методичні підходи до дослідження облікових процесів підприємства на основі елементів методу бухгалтерського обліку. Підкреслюється значення системного аналізу документації, інвентаризації, оцінки, калькуляції, рахунків, подвійного запису, балансу та звітності для формування достовірної облікової інформації. Дослідження показує, як комплексне використання цих елементів дозволяє оцінити ефективність організації обліку та якість інформаційного забезпечення управління. Окремо акцентовано роль цифрових технологій у підвищенні точності обробки даних і розширенні аналітичних можливостей бухгалтерської системи.*

Ключові слова: *метод бухгалтерського обліку, облікові процеси, елементи методу обліку, бухгалтерська інформація, внутрішній контроль, баланс, звітність, подвійний запис, оцінка активів, цифровізація обліку.*

Дослідження облікових процесів підприємства доцільно здійснювати через систему елементів методу бухгалтерського обліку. Такий підхід дозволяє розглядати облік як цілісну структуровану систему. Метод бухгалтерського обліку включає взаємопов'язані інструменти відображення господарських явищ. Вони забезпечують послідовне формування інформації про діяльність підприємства. Через їх аналіз можна оцінити повноту і достовірність облікових даних. Методологічна основа обліку визначає напрям наукового дослідження [1].

Першим елементом є документація як первинне джерело інформації. Вона фіксує факти господарського життя і підтверджує їх здійснення. Саме документи створюють інформаційну базу облікового процесу. Без них неможливе формування достовірних показників. Вивчення системи документування дозволяє оцінити якість облікової інформації. Це важливий етап дослідження облікових процесів.

Другим елементом виступає інвентаризація як спосіб перевірки фактичної наявності активів і зобов'язань. Вона підтверджує відповідність облікових даних реальному стану ресурсів. Її застосування забезпечує достовірність показників звітності. Аналіз процедур інвентаризації дає змогу оцінити ефективність внутрішнього контролю. Це сприяє виявленню помилок і відхилень. Така перевірка підвищує надійність інформації.

Третім елементом є оцінка, яка забезпечує грошове вимірювання об'єктів обліку. Вона дозволяє зіставляти різнорідні господарські ресурси. Методи

оцінювання впливають на величину фінансових результатів. Тому їх дослідження має важливе значення для аналізу діяльності підприємства. Невідповідність оцінок може призводити до викривлення показників. Це обумовлює необхідність критичного аналізу методів оцінювання.

Наступним елементом є калькуляція, що використовується для визначення собівартості продукції або послуг. Вона відображає структуру витрат підприємства. Дослідження калькуляційних процедур дозволяє оцінити ефективність використання ресурсів. Це допомагає встановити фактори формування фінансового результату. Калькуляція також забезпечує інформацію для управлінських рішень. Її аналіз має прикладне значення.

Система рахунків становить ще один важливий елемент методу бухгалтерського обліку. Вона забезпечує групування інформації про господарські операції. Через рахунки здійснюється класифікація активів і зобов'язань. Аналіз побудови плану рахунків дозволяє оцінити логіку облікової системи. Це допомагає виявити недоліки організації обліку. Структура рахунків визначає аналітичні можливості системи.

Подвійний запис є фундаментальним принципом бухгалтерського обліку. Він відображає взаємозв'язок між господарськими операціями. Його застосування забезпечує контроль правильності відображення даних. Дослідження механізму подвійного запису дозволяє оцінити цілісність інформаційної системи. Це сприяє виявленню помилок у кореспонденції рахунків. Такий аналіз має методичне значення [3].

Баланс виступає узагальнюючим елементом методу обліку. Він відображає фінансовий стан підприємства на певну дату. Структура балансу дозволяє оцінити співвідношення активів і зобов'язань. Аналіз балансових показників допомагає визначити фінансову стійкість підприємства. Баланс забезпечує інформаційну основу управління. Його дослідження є завершальним етапом аналізу.

Завершальним елементом є звітність як система узагальнених показників діяльності. Вона формується на основі даних бухгалтерського обліку. Звітність забезпечує користувачів інформацією про результати роботи підприємства. Законодавство визначає правила її складання і подання [2]. Дослідження звітності дозволяє оцінити ефективність облікової системи. Вона виступає підсумком функціонування всіх елементів методу.

Цифровізація змінює підходи до реалізації елементів методу бухгалтерського обліку. Сучасні інформаційні технології автоматизують обробку даних. Вони підвищують точність і швидкість формування показників. Це розширює можливості дослідження облікових процесів. Використання цифрових інструментів підсилює аналітичний потенціал системи. Роль технологій у розвитку обліку постійно зростає [5].

Дослідження облікових процесів через елементи методу бухгалтерського обліку забезпечує системне розуміння функціонування облікової системи. Кожен елемент виконує окрему функцію, але всі вони діють у взаємозв'язку. Їх комплексний аналіз дозволяє оцінити ефективність організації обліку. Це

створює основу для удосконалення управління підприємством. Методологічний підхід підвищує наукову обґрунтованість висновків. Він визначає перспективи розвитку бухгалтерських досліджень.

Список використаних джерел

1. Гетманчук К. С., Пар'єва О. О. Дослідження становлення методології бухгалтерського обліку. *Проблеми ринку та розвитку регіонів України в XXI столітті : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф.* Одеса, 2016. С. 28–30.
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. №996-XIV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text
3. Павлова Г. Є., Кравченко М. В., Атамас О. П. Методи та логіка наукових досліджень у сфері бухгалтерського обліку. *Агросвіт*. 2025. № 4. С. 4–7. DOI: 10.32702/2306-6792.2025.4.4.
4. Сакун А. Ж. Дослідження облікових теорій та їх значення для розвитку бухгалтерської практики. *Scientific Trends and Trends in the Context of Globalization : Proceedings of the 6th International Scientific and Practical Conference*. Umeå, Sweden, 2023. С. 116–121. DOI: 10.51582/interconf.19-20.09.2023.010.
5. Соломчук Л. М. Диджиталізація методики бухгалтерського обліку. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами діяльності)*. 2024. DOI: 10.5281/zenodo.13769964.

Abstract: *Methodological approaches to the study of enterprise accounting processes based on the elements of the accounting method are considered. The importance of systematic analysis of documentation, inventory, valuation, calculation, accounts, double entry, balance sheet and reporting for the formation of reliable accounting information is emphasized. The study shows how the integrated use of these elements allows assessing the effectiveness of accounting organization and the quality of information support for management. The role of digital technologies in increasing the accuracy of data processing and expanding the analytical capabilities of the accounting system is separately emphasized.*

Key words: *accounting method, accounting processes, elements of the accounting method, accounting information, internal control, balance sheet, reporting, double entry, asset valuation, digitalization of accounting.*

Науковий керівник:
Дубініна М.В.
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет